

Az egyházi esztendő utolsó előtti vasárnapját megelőző (ítélet-)vasárnap

► 1Thessz 4,13–18

Mindenkor az Úrral leszünk

A vasárnap jellege

Az egyházi évet lezáró három vasárnap, az ítélet, a reménység és az örök élet vasárnapja felfelé ívelő sorozatot alkot. Ez az ív gyönyörűsége köti össze a Szentháromság ünnepe utáni idő végének emelkedettségét (bibliavasárnap, reformáció ünnepe és az előző vasárnap „Járjunk elhívásunkhoz méltóan – két világ polgáraként!” mottója; vö. JÁNOSSY 1944, 62–65. o.)¹ az advent örömteli, töltekező várakozásával. Ezzel a környezettel is magyarázható, hogy az ítélet vasárnapja textusaiban kétféle hangsúly figyelhető meg. Az első (amely idén a lekciónkra jellemző) fő vonulatként az „oda kell állnunk Isten ítélőszéke elé” mottót alapozza meg (HAFENSCHER 2010, 320–321. o.). A textus főként a másik hangsúlyt, az Úrban megmaradó élet reménységét és örö-

mét hirdeti. Ezek között az igék között is különlegesen szép a mai, amely a „személyes húsvét” megjelenítésével már közvetlenül is bevonja a gyülekezetet az adventtől húsvétig tartó, majd pünkösdrel és a Szentháromság ünnepével záruló ünnepkörbe.

Amit a textusról tudni kell

Textusunk levele az Újszövetség első írása 50/51-ből. Pál apostol a második missziói útján, Filippi után érkezett Thesszalonikába, Makedónia fővárosába. Három szombatot vitázott a zsinagógában („megmagyarázta és bizonyította nekik, hogy Krisztusnak szenvednie kellett, és fel kellett támadnia a halálból”; ApCsel 17,3), majd kiutasították innen is (ApCsel 17,1–9). Athénból szeretett volna visszajönni, de csak Timóteust küldhette maga helyett. Timóteus jó híreket hozott (1Thessz 3). Erre született meg Pál hálaadó, magasztaló és tanító levele.

¹ A „hátról számolás miatt” a liturgikus rend a Pröhlé-legendában a Szentháromság ünnepe utáni 25. vasárnapnak felel meg, amely a 23. vasárnapot követi.

Az óegyházi perikópa négy részre osztható: a téma bejelentése, a kifejtés célja (13); a hitvallás tömör felidézése és következtetés (14); az Úr igéjén alapuló tanítás (15–17) és záró buzdítás (18; COLLINS 2003). A textus célja az aggódo kérdés megválaszolása: ha késik a paruszia, mi lesz a közben meghaltakkal? A második rész a textus egyik pillére. A 14a vers a legelső írott hitvallási formula: hitünk magja, Jézus halálának és feltámadásának a ténye. A textus fő gondolata: Krisztus feltámadásából közvetlenül következik az elhunytak feltámadása is – Krisztus által, vele együtt (KÁLVIN 2016). Ez a megfogalmazás inspirálta a sok évszázad óta használt sírfeliratot is: Krisztusban elaludt (obdormivit in Christo).

A harmadik részt az Úr igéjére való hivatkozás indítja. Sok vita zajlott arról, hogy vajon itt Pál egy le nem írt (agrafon) krisztusi mondást idéz, kinyilatkoztatást oszt meg (hasonlóképpen a Gal 1,12; 2,2; Ef 3,3 és 2Kor 12,7 szakaszokhoz), vagy próféciait mond. A kifejtésben kétszer is szerepel az „*akik élünk és megmaradunk*” kifejezés. Ez Pálnak e korai levelében azt a hitét tükrözte, hogy sok társával együtt megéli a paruziát. A Filippibeliekhez írott levelében (pl. Fil 1,23) Pál már számol a paruszia előtti halálával – azaz a békességgel, amely a textusunk másik pillére és vezérigéje: „... *mindenkor az Úrral leszünk*” (COLLINS 2003; MACDONALD 2001). A 16–17. versek szimbólumokban gazdag kifejtése során a 16. vers ugyanazt az ἀνίστημι igét használja a holtak feltámadására, mint amit a 14. vers Jézus feltámadására használt. A 16. vers görög szövegét a Károli-féle fordítás jobban visszaadja, mint a revideált új fordítás, amikor azt írja: „*Mert maga az Úr riadóval [...] leszáll az égből*”, ahol a riadó (κέλευσμα) hapax legomenon, azaz itt egyedül használt szó, amely parancs, kiáltás és legfőképp jel a feltámadásra (MASZNYIK 1898). A textus a *Schmalkaldeni cikke* evangéliumról szóló részéből (III/4.) ismerős *consolatio fratrum* buzdításával fejeződik be.

A perikópa megértése

Szomorkodunk, és nincs reménységünk. Pál szembeállítja a megtértek gyülekezetével a „töb-bieket”, akiknek nincs reménységük. Tarsusz vidékéről ismerős lehetett Pálnak az Anchi-lesben talált szobor felirata: „Egyél, igyál, játszs-szál, maholnap úgyis meghalunk!” A pogányok a paruszia elmaradása miatt gúnyolódhattak a keresztényeken (lásd 2Pt 3,3–4). A kételyek a gyülekezetbe is bekerülhettek: „Mikor is lesz hát az a nagy esemény, megtörténik-e hamarosan, vagy talán még soká elhúzódik, és hogy ép [*sic!*] ez okon olyan nagyon sürgős-e arra készülni?!” (MASZNYIK 1898)

Feltámadunk Jézussal és Jézus által. Perikópánk első pillére szorosan kapcsolódik az előző vasárnap textusához (1Móz 18,20–33), amelyben Ábrahám Sodoma lakóiról alkudozott az Úrral. „*Vajon elpusztítod-e az igazat a bűnössel együtt?*” – kérdezte Ábrahám Istentől. Jézus világos ígérete szól a feltámadásunkról: „*Senki sem jöhet én-hozzám, ha nem vonzza őt az Atya, aki elküldött engem. Én pedig feltámasztom azt az utolsó napon.*” (Jn 6,44) Hitünk nőhet és sokszor bizony fogyhat is (lásd EÉ 383,3). Reménységünk alapja az az állandóság, amely Krisztus maga (Zsid 13,8; MAGASSY 1997).

Mindenkor az Úrral leszünk. A Dánielhez és a Jelenések könyvéhez hasonló szimbólumokban (pl. főangyal, harsona, felhők, elragadtatás, levegő) gazdag rész hatszor idézi az Urat: az Úr igéje (15.), az Úr eljövele (15.), maga az Úr riadóval (16. az eredeti görögben), maga az Úr fog alászállni (16.), az Úr fogadására (17.) és végül a vezérigé: mindenkor az Úrral leszünk (17.; MACDONALD 2001). A teológiai irodalomban bőséges a szimbólumok ilyen-olyan magyarázata. Ebbe nem érdemes belekavarodnunk az igehirdetés során. Pál nem a találkozás idejében vagy mikéntjében, hanem az Úrral való együttes létben mutatja meg a lényegét.

Egy lehetséges igehirdetési vázlat

Szomorkodunk, és nincs reménységünk

Pál nem azt mondja, hogy aki egy temetésen szomorú, az pogány. Olyan sokszor kételkedők, reményvesztettek, szomorkodók vagyunk – az élet köznapi helyzeteiben is. Hát még, amikor tanács-talanul és lesújtottan állunk a halál előtt! Jézus is könnyekre fakadt Lázár sírjánál (Jn 11,35). Sír-junk mi is. Éljük meg a veszteség, a gyász fájdal-mát. De ne úgy bánkódjunk, mint akinek nincs reménysége. És kérjük a Szentlélek erejét a test-vérek vizsgáztatásához.

Rengeteg kérdés él bennünk a halállal, a fel-támadással és a mennyei kapcsolatban (RÉTH 2017). Fogunk-e találkozni szereteteinkkel? Fel-ismerjük-e majd őket? Fognak-e ott is szeretni minket? A haragosom hogyan kerülhetett be va-jon a mennybe? Nekem az üdvösség nem kell, ha a Matildnak is jut! Meddig tart eljutni oda? Mi lesz közben? Fájni fog? Mi lesz a kedvenc állatom sor-sa? Lehet-e ott majd jókat enni és inni? Lesz ott is internet? – Érdemes lehet a kérdéseket össze-gyűjteni a gyülekezetben az előző vasárnapi is-tentisztelet végén vagy a hétközi alkalmakon. Az igehirdetés nyilván nem akarhat (és sok esetben nem is tud) tételes válaszokat adni e kérdésekre. Szűrődjön át a kérdések feletti meditatív tün-nődésünkön néhány biztos pont. Rengeteg rész-letét tekintve nem tudjuk, hogy mi lesz. De ami lesz, az sokkal jobb lesz, mint amit valaha meg-éltünk. Ami nem lesz, az meg nem fog hiányoz-ni. Különösen az utolsó ítélet forgatagában köny-nyen lehet, hogy alig marad biztosan felismerhető pont. De egy fundamentálisan bizonyos pont ál-landóan ott fog tündökölni előttünk, és az Jézus maga. Aki megismerte Jézust ideát, annak min-den ismerős lesz odaát.

Feltámadunk Jézussal és Jézus által

Az igehirdetésünk egyik kulcspontja a Jézus fel-támadásába vetett megingathatatlan hitünk meg-vallása a gyülekezet előtt. Ennek mikéntje akkor

igazán jó, ha személyes kifejtés tárgya. Mi, hívők a velünk élő (Mt 28,20b), feltámadt Krisztust ta-pasztaljuk meg. Ez a lényeg. Minden egyes va-sárnap a feltámadást ünnepeljük. Az ítélet va-sárnapján is.

Hitvallásunk lendületével folytassuk úgy, aho-gyan Pál: ha hisszük, hogy Jézus meghalt és fel-támadt, az is bizonyos, hogy mi is feltámadunk. Mert Krisztus „*megtörte a halál erejét, és az evan-gélium által világosságra hozta az elmúlhatatlan életet*” (2Tim 1,10). Idézhetünk 1Kor 15-ből, a fel-támadás himnuszából: a mi testünk „*[e]lvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolthatatlan-ságban; elvettetik gyalázatban, feltámasztatik di-csőségben; elvettetik erőtlenségben, feltámaszta-tik erőben*” (1Kor 15,42–43). Felidézhetjük a 388-as énekünk 3. versét: „Miért félne szívem? Él az én Uram, / Békesség királya, benne nyugta van. / Ő a diadalmam, pajzsom, életem, / Szívemben már nincsen semmi félelem.”

Mindenkor az Úrral leszünk

Zárásként láttassuk meg a gyülekezettel a tex-tus vezérigéjét: „...*mindenkor az Úrral leszünk*” (1Thessz 4,17b). Ezt kérte Jézus az Atyától a főpapi búcsúimájában: „*Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem adtál, azok is ott legyenek velem, ahol én vagyok...*” (Jn 17,24) Jézus nagyon ritkán használja az Atyával kapcsolatban az „akarom” szót. Ez mérhetetlenül nagy hangsúlyt ad ennek a kéré-sének. És az Atya soha nem utasítja el a Fia kéré-sét. Mert az Atya és a Fiú egyek (Jn 17,22). Mert a Szentháromság egysége megbonthatatlan.

Ezért ne félelemmel gondoljunk a halálra. Érezzük át az életünk menetét mint a Jézushoz való közelségünket. Idézzük fel, éljük át azokat a szakaszokat, amikor közel éreztük magunkat Jé-zushoz. Kérjük, hogy ezek bővüljenek és növeked-jenek az életünk során. És erős hitű reménység-gel, sőt: teljes bizonyossággal várjuk azt, amikor majd mindez folytatódik – odaát. „*Mert meg va-gyok győződve, hogy sem halál, sem élet [...] nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely meg-*

jelent Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.” (Róm 8,38–39) Ámen.

Javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Jób 14,1–17: Érdemes akár az igehirdetésben is kiemelni Jób reménységét a feltámadásról: Ha meghal a férfiú, életre kelhet-e? Akkor egész küzdelmes életemen át is tudnék várni, míg csak a fordulat be nem következik (Jób 14,14).

Mt 24,15–31: Pál Anthiókhiából indult, így nem véletlen, hogy a textus a szintén az Antiókha tájékán keletkezett lekciónak kifejtésével nagymértékben azonos (MAGASSY 1999). Érdemes akár az igehirdetésben is kiemelni, hogy az ítélet leírása itt is a reménységgel, a „választottak öszszegűjtésével” fejeződik be.

Énekek

EÉ 499; 9; 495; 283/3; 514; 394

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Gondoljunk bele, mi minden van ezekben a versekben! A föld és a tenger kiadja minden Krisztusban meghalt ember porát. Azután az átváltozás csodája, amely által ez a por dicsőséges testté alakul, amely örökre megszabadult a betegségtől és a haláltól. Ezután az »úrutazás« a mennybe. És mindez egy szempillantás alatt.”

William A. MacDonald (1917–2007), az Emmaus Bible College volt elnöke (2001, 375. o.)

„Egyszerű tanítás ez, de csak az hiheti el, aki várja az Urat, aki ki tud tartani az utolsó idők nyomorúságában.”

Joób Olivér (1910–1969) evangélikus lelkész (1939, 377. o.)

VERS

Reményik Sándor: *A feltámadt Lázár litániáiból* (részlet)

Uram, aki feltámasztottál,
Te látod rajtam
A síri gyolcsokat.
Im, könnyörögve kérek,
Ne engedd, hogy elbízam magamat,
S elkápráztasson nagy kerted, az élet.
Nagyon mélyről jövök,
Nagyon bűnös vagyok,
Nagyon tied vagyok.

Scholz László: *Nagy változás* (részlet)

Tudsz-e itt továbbot, ember,
Síri árny ha meglegyint?
Könnyebb kagylóval a tenger
Csöppjeit kimerni mind.
Bölcs vagy másutt, nagy s merész,
Ám leomlik itt az ész.

Nézz föl hittel a keresztre,
Melyen Krisztus szenvedett:
Meváltott, odaszögezte
Az adósság-levelet!
Érted lett a fán halott,
Érted fel is támadott.

A halál a bűnnek zsoldja,
Kéred vagy sem, megfizet,
Győzött Krisztus és kioltja
A kárhoztató tüzet.
Ő az Élet, Ő az Út,
Üdvösségre nyit kaput.

Higgy a végső változásban!
Hajnal fénye még kigyúl.
Élet és feltámadás van
Ott, hol Teremtőnk az Úr.
(SCHOLZ 1988, 158–159. o.; az EÉ 185 dallamára)

Felhasznált irodalom

- COLLINS, Raymond F. 2003. Első levél a Thesszalonikieknek. In: BOROS István (szerk.): *Jeromos Bibliakommentár. 2. köt. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat*, Budapest, 301–311. o.
- HAFENSCHER Károly (szerk.) 2007. *Evangélikus istentisztelet. Liturgikus könyv*. Luther Kiadó, Budapest.
- JÁNOSSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása*. Magánkiadás, Sopron.
- JOÓB Olivér 1939. Vigasztaljátok egymást. Szentháromság utáni 25. vasárnapra. Délután. I. Thess. 4, 13–18. *Lelkipásztor*, 15. évf. 10. sz. 376–377. o.
- KÁLVIN János 2016. *A Galata, az Efezusi, a Filippi, a Kolosséi és a Thesszalonikai levelek magyarázata. 2. köt.* Kálvin Kiadó, Budapest. 214–219. o.
- MACDONALD, William 2001. *Újszövetségi kommentár. 2. köt. 1Korintus – Jelenések*. Evangéliumi Kiadó, Budapest. 372–375. o.
- MAGASSY Sándor 1997. *Óegyházi perikópák. 2. köt.* Magánkiadás. 217–219. o.
- MAGASSY Sándorné 1999. Szentháromság ünnepe utáni 23. vasárnap. *Lelkipásztor*, 74. évf. 10. sz. 396–398. o.
- MASZNYIK Endre 1898. *Pál levelei. Első kötet. A Thesszalonikiakhoz írott első levél és a Galatákhöz írott levél*. Magánkiadás, Pozsony. 60–70. o.
- RÉTH Katalin 2017. Szentháromság ünnepe után utolsó előtti megelőző (ítélet) vasárnap, 1Thessz 4,13–18. *Lelkipásztor*, 92. évf. 10. sz. 398–400. o.
- SCHOLZ László 1988. *Jót várj! Versek, énekek*. Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest.

■ CSERMELY PÉTER